

Rodzicielstwo potrafi boleć na kilka sposobów naraz. Najpierw boli fizycznie, bo noc przecieka między powiekami, a ręce mają własne zdanie. Potem boli psychicznie, bo w głowie pojawiają się myśli, których nikt nie wypowiada głośno, kiedy stoi się przy kuchennym zlewie o trzeciej nad ranem. I jeszcze boli społecznie, bo łatwo wpaść w pułapkę porównywania się do cudzych, zawsze udanych historii.

U mnie ten ból zaczynał się od szczegółu. Nie od tragedii, nie od wielkiej awantury. Od ciszy, która nie przychodziła. Dziecko nie zasypiało, nie uspokajało się tak, jak obiecywali znajomi, a ja z dnia na dzień przestawałam pamiętać, że zmęczenie mija. Nie w sensie, że nagle staje się „dobrze”, tylko w sensie, że pojawia się rytm, oddech, przewidywalność. A wtedy człowiek myśli, że skoro dziś nie ma ulgi, to ulgi nigdy nie będzie.

W pewnym momencie dotknęłam dna zmęczenia, które nie miało już wyraźnej granicy. To jest dziwne uczucie, kiedy ciało przestaje być tylko zmęczone, a zaczyna działać w trybie przetrwania. Wtedy człowiek nie planuje, nie cieszy się, nie rozmawia. On tylko odpala następny mechanizm, żeby dożyć godziny. U mnie były to drobne kroki, wykonywane niemal automatycznie: podgrzać butelkę, wziąć dziecko na ręce, sprawdzić pieluszkę, dolać wody do termometru w kuchni, przetrzeć twarz, bo łyzy leją się z powodu wszystkiego naraz.

Tylko że łyzy nie były „z niczego”. Dziecko płakało intensywnie, długo i w sposób, który nie układał się w proste przyczyny. Głód? Może. Sen? Też, ale jakby oddalony. Kolka, refluks, zęby, przeciążenie bodźcami. Każda hipoteza miała pewne poszlaki, ale żadna nie dawała całkowitej odpowiedzi. W efekcie żyliśmy w stanie ciągłego „może to to”.

I tak zaczyna się cierpienie, które się rozciąga. Najgorsze nie jest jedno trudne popołudnie, najgorsze jest to, że trudność nie ma początku i końca. Nikt nie powie: „To się skończy w środę o dziewiątej”. Rodzicielstwo rzadko daje taką klarowność. Daje za to powtarzalne sygnały, które łatwo przegapić, kiedy głowa jest zmęczona.

Kiedy wszystko zależy od jednej rzeczy

Jest w rodzicielstwie taka pułapka: człowiek przywiązuje nadzieję do pojedynczego elementu. U nas pierwszym był sen. Wydawało mi się, że kiedy dziecko wreszcie prześpi dłuższy fragment nocy, to odblokuje się reszta. Przestaniemy się kłócić. Pojawi się cierpliwość. Uspokoi się ciało. Odzyskamy pogodę ducha.

To nie działa w ten sposób. Sen to klucz, ale nie jedyny. Żeby przypomnieć mi o tym świat, potrzebowałam kilku tygodni „prawie”. Prawie przesypiało, prawie było lepiej, prawie mieliśmy dzień, który wyglądał jak u innych. Prawie, a potem wracało.

Najtrudniejsze było to, że ja mierzyłam szczęście miarą zegara. Jeśli w nocy było trochę gorzej, w ciągu dnia wszystko wydawało mi się stracone. Jeśli w nocy było odrobinę lepiej, budowałam plan, że jutro już się utrzyma. To jest ten rodzaj cierpienia, które zjada nadzieję od środka. Bo nadzieja przestaje być uczuciem, a staje się systemem kontroli.

Pamiętam rozmowę z lekarzem, podczas której padły słowa, których nie zapomnę. Nie chodziło o diagnozę w stylu „to na pewno to”, tylko o prostą rzecz: czasem cierpienie jest sygnałem, że coś wymaga wsparcia, ale nie zawsze da się to zredukować do jednego przycisku. Czasem potrzebne jest leczenie, czasem adaptacja rytmu, czasem badanie różnych możliwości, a czasem... po prostu przejście przez etap, zanim organizm złapie własny tor.

To zdanie zmieniło u mnie kierunek. Zamiast czekać na magiczną odpowiedź, zaczęłam szukać odpowiedzi wieloetapowych. Zaczęłam też pilnować, żeby nikt w domu nie był „sam z problemem”. Bo samotność rodzica przy trudnym dziecku działa jak paliwo dla beznadziei.

Ulgę buduje się małymi decyzjami

Cierpienie kończy się rzadko w jednej chwili. Częściej kończy się wtedy, kiedy przestajesz mieć wrażenie, że nie masz wpływu.

W praktyce oznacza to kilka decyzji, które same w sobie nie brzmią spektakularnie. Przykładowo: przestałam prowadzić „dziennik objawów” jako listę wszystkiego, co niepokoi. Zamiast tego robiłam notatki w stylu: kiedy zaczyna się płacz, jak długo trwa, co pomaga na poziomie zachowania, a co pogarsza. Jedna kartka dziennie. Żadnej literackiej dokumentacji. Tylko informacje, które można wykorzystać.

Drugą decyzją było rozdzielenie odpowiedzialności. Mój partner nie był „od odpoczynku”, a ja nie byłam „od trwania”. Ustaliliśmy, że jeśli jedna osoba ma moment załamania, druga przejmuje dziecko i wychodzi na krótki spacer, nawet jeśli to ma być piętnaście minut. Tyle, żeby ktoś mógł złapać oddech i wrócić do pokoju z mniej napiętymi mięśniami. Nie chodziło o ucieczkę od problemu. Chodziło o przerwanie pętli.

Trzecią decyzją było ograniczenie bodźców wtedy, kiedy wszystko i tak już „nie działa”. Wydawało mi się, że powinniśmy stymulować, rozmawiać, bawić. Potem zauważyłam, że w dni, kiedy dziecko było najbardziej pobudzone i gorzej jadło, hałas z korytarza albo goście wywoływali eskalację. Nie wyeliminowałam życia towarzyskiego, tylko przestałam traktować każdy trudny dzień jak sprawdzian naszej zaradności. Jeśli widzieliśmy, że bodźce są za dużo, wybieraliśmy ciszę i stałe sekwencje: to samo światło, podobny rytuał uspokajania, ta sama pora kąpieli.

To są rzeczy proste, ale w środku cierpienia proste rzeczy są trudne. Człowiek traci zdolność do „odpuszczania”. Wydaje się, że jeśli odpuścimy, problem się utrwali. A czasem odpuśczenie jest właśnie leczeniem.

Kiedy pojawia się moment, że „nie jest już gorzej”

Jest taki rodzaj ulgi, która przychodzi, zanim zrobi się dobrze. Dla mnie to było pierwsze zauważone „nie pogarszanie się”.

Pewnego tygodnia przestało się dziać to, co dotąd było normą: dłuższe okresy pogorszenia, po których wracało się do jeszcze gorszego stanu. Zamiast tego, bywało ciężko, ale ciężko mniej falowało. Dziecko miało okresy płaczu, ale ja zaczęłam rozpoznawać, kiedy to jest płacz wynikający z dyskomfortu, a kiedy wygląda jak przeciążenie. To rozróżnienie nie przyszło z wiedzy książkowej. Wpadło w głowę od obserwacji. Pojawiło się „czytanie sygnałów”, jakby ktoś włączył dodatkowy tryb w mojej uwadze.

Wtedy też zauważyłam zmianę u siebie. Wciąż byłam zmęczona, ale w głowie nie było już tego samego poziomu paniki. Panika jest jak dym. Zatrzuwa powietrze, w którym próbujesz myśleć. A ona spada, kiedy masz chociaż częściową przewidywalność.

Oczywiście, to nie oznaczało, że cierpienie zniknęło. Nadal miewaliśmy noce, po których czułam, że wracamy do punktu wyjścia. Tyle że te noce nie były już dowodem, że „to nigdy się nie skończy”. Były jednym zdarzeniem w większym obrazie. I to jest ogromna różnica.

Cena nadziei

Nadzieja bywa podejrzana, kiedy się cierpi. Wydaje się, że jeśli zaczynasz wierzyć, to tylko po to, żeby później upaść mocniej.

Ja miałam okres, w którym chroniałam [kup książkę Czy warto było cierpieć](#) się przed nadzieją. Czekałam na potwierdzenie. Nie planowałam. Nie wyobrażałam sobie niczego. Kiedy pojawiały się lepsze momenty, mówiłam

sobie: „Jeszcze nie”. To był mechanizm obronny, ale miał też skutki uboczne. Skoro niczego nie planujesz, to nie zbierasz „wewnętrznych dowodów”, że potrafi być inaczej.

To jest moment, w którym trzeba wybrać strategię. Możesz trzymać się twardej ostrożności, albo możesz zacząć budować nadzieję na podstawie małych danych. Dla mnie ta druga opcja była trudna, ale bardziej życiowa. Nie polegała na myśleniu „będzie cudownie”. Polegała na zapamiętywaniu faktów: dziś było trudniej rano, ale wieczorem uspokoiło się szybciej. Dziś zadziałała zmiana pozycji i dłuższa przerwa od bodźców. Dziś zjadł więcej niż wczoraj.

To brzmi jak lista obserwacji, ale w praktyce jest to tworzenie mapy. Kiedy masz mapę, cierpienie traci status absolutny. Zaczyna być jednym fragmentem trasy, a nie całą podróżą.

Kiedy potrzebujesz wsparcia, a nie tylko siły

Jest w rodzicielstwie niepisana umowa: „twardzi ludzie dają radę”. Problem w tym, że twardość nie zawsze pomaga tam, gdzie potrzebna jest wiedza, diagnostyka, a czasem po prostu odpoczynek.

U mnie wsparcie przyszło etapami. Najpierw prośba o radę, potem konsultacja, a później dopiero decyzje, które wymagały działania. Zdarzało się, że lekarze i specjaliści nie dawali natychmiastowej odpowiedzi. Czasem prosili o obserwację i zmiany w domu. Innym razem kierowali na badania. Ten proces jest frustrujący, bo ma w sobie opóźnienie, a cierpienie nie lubi opóźnień.

Ważne było dla mnie, żeby nie karmić się wyobrażeniem, że „trzeba być miłym, spokojnym, kompetentnym”. Zdarzało się, że łzy pojawiały się na spotkaniu. Zdarzało się też, że mówiłam za szybko albo zbyt szczegółowo, bo panika chciała udowodnić, że wszystko jest pilne. Ostatecznie nauczyłam się mówić prościej: co się dzieje, jak często, co próbowaliśmy, jaki jest efekt, co jest dla nas najtrudniejsze.

To jest przydatne, bo specjalista nie podejmuje decyzji na podstawie „wrażenia”. Podejmuje na podstawie obrazu problemu. A obraz problemu buduje się w zrozumiałych kawałkach.

Jeśli ktoś czyta to i czuje, że „nie ma prawa prosić”, warto powiedzieć wprost: proszenie nie jest brakiem charakteru. To jest strategia. Czasem jedyna sensowna.

Dni, które nie pasują do żadnej narracji

W rodzicielstwie trudne jest to, że cierpienie ma zmienne tempo. Są dni, w których wszystko działa względnie dobrze, a potem przychodzi nagły zjazd. Może chodzić o ząbkowanie, skok rozwojowy, infekcję, zmianę planu. Może też chodzić o coś bardziej subtelniejszego, np. O to, że dziecko jest przeciążone nową sytuacją, a my interpretujemy to jako „zepsuty dzień”.

Jeden taki dzień pamiętam bardzo wyraźnie. Rano było spokojniej. Po południu goście. Kilka twarzy, trochę głośniejsze, więcej bodźców. Wieczorem zaczęło się to, co znałam z trudnych tygodni. Płacz narastał, uspokojenie nie przychodziło tak szybko jak zwykle. Wtedy zorientowałam się, że próbowałam „naprawić” sytuację za pomocą większego wysiłku. Dawałam więcej bodźców, więcej ruchu, więcej kombinacji. A dziecko potrzebowało odwrotnie.

Skończyło się na prostym ograniczeniu. Mniejsza ilość bodźców, ciemniejsze światło, cisza, dłuższe przytulenie bez rozmów. Po kilkunastu minutach zobaczyłam pierwsze znaki zmniejszającego się napięcia. Nie była to magiczna przemiana, ale była różnica. I ta różnica dała mi spokój na kolejne dni, bo nauczyłam się, że czasem problemem nie jest „coś na pewno”, tylko nadmiar.

To jest jeden z przypadków, w których cierpienie się kończy nie dlatego, że znalazłeś diagnozę, tylko dlatego, że znalazłeś właściwy kierunek działania.

Jak wygląda „koniec” cierpienia

Cierpienie kończy się różnie. Czasem kończy się fizycznie, bo przechodzisz przez etap i system nerwowy dziecka oraz twój dom zaczyna pracować inaczej. Czasem kończy się emocjonalnie, bo przestajesz żyć w ciągłym stanie zagrożenia. Czasem kończy się w relacji, bo dwoje dorosłych przestaje się wzajemnie oceniać, a zaczyna współpracować.

U mnie „koniec” miał kilka odsłon. Najpierw pojawiła się stabilniejsza nocka, potem dzień robił się bardziej przewidywalny. Potem zaczęłam odzyskiwać uważność na drobne radości, które wcześniej ginęły w zmęczeniu. Dziecko zaczęło reagować w sposób, który dawał poczucie kontaktu. A ja zaczęłam rozumieć, że rodzicielstwo nie polega na tym, żeby nigdy nie było trudnych godzin. Polega na tym, żeby nie utknąć w przekonaniu, że trudny etap jest tożsamy z całym życiem.

Jest też aspekt praktyczny, którego nie widać z zewnątrz. Kiedy cierpienie się kończy, nie przestajesz pamiętać tych godzin, ale zaczynasz je przechowywać inaczej. Przestają być dowodem klęski, a stają się rozdziałem. To zmienia sposób reagowania na nowe wyzwania. Kiedy pojawia się regres, nie panikuję tak jak wtedy. Mówię sobie: „To może być etap. Sprawdźmy. Poprosimy o pomoc. Przeżyjemy”.

To jest nadzieja dojrzała. Nie obiecuje, że będzie łatwo. Obiecuje, że da się przetrwać i znaleźć kierunek.

Co pomaga, gdy masz wrażenie, że nie ma końca

Poniżej zebrałam to, co okazało się najbardziej użyteczne w moim przypadku. Nie traktuj tego jak uniwersalnej recepty, bo każde dziecko i każda rodzina są inne. Traktuj jak zestaw pomysłów do dopasowania, zwłaszcza wtedy, kiedy twoja głowa jest zbyt zmęczona, żeby wymyślić cokolwiek.

- Jeśli noc i dzień żyją własnym życiem, zapisz przez kilka dni proste obserwacje: kiedy zaczyna się eskalacja i co ją zatrzymuje lub pogarsza.
- Ustal z drugą osobą domową zasady „przejęcia”, nawet jeśli to ma być krótka przerwa co drugi dzień.
- Zmniejsz bodźce w najbardziej trudnych momentach, zanim spróbujesz dziesięciu innych metod.

- Mów jasno o tym, co działa, nawet jeśli brzmi to banalnie, bo specjaliści lepiej pracują na konkretnych niż na ogólnych „jakoś”.
- Nie zwlekaj z konsultacją, jeśli płacz jest nietypowy, długotrwały albo towarzyszą mu objawy, które cię niepokoją.

To nie jest lista „magicznych zaklęć”. To jest próba odcięcia najbardziej zjadliwego składnika cierpienia, czyli chaosu. Kiedy wprowadzasz odrobinę porządku, wraca sprawczość.

Dwa zdania, które uratowały mój spokój

Wtedy, kiedy byłam w środku najgorszych tygodni, potrzebowałam krótkich zdań. Nie rozumów i nie argumentów. Krótkich deklaracji, które trzymały mnie przy ziemi.

Pierwsze brzmiało mniej więcej tak: „To jest etap, nie tożsamość”. Nauczyłam się tego mówić, kiedy słyszałam w głowie, że „już zawsze będzie tak samo”. Drugie zdanie było praktyczne: „Wybieramy jeden ruch, a nie dziesięć naraz”. To zdanie pomagało mi nie panikować i nie wrzucać kolejnych zmian naraz. Jeśli wszystko zmieniasz naraz, nie wiesz, co zadziało, a co zaszkodziło.

Te dwa zdania nie wymazują cierpienia. Ale zmieniają twoją relację z cierpieniem. Przestajesz z nim walczyć w sposób chaotyczny, zaczynasz go prowadzić jak trudny projekt: ma cele, ma próby, ma korekty.

Gdy cierpienie wraca: jak nie dać się ponieść

Są rodzice, którzy doczekali poprawy, a potem zderzyli się z nawrotem trudności. Jeśli jesteś w tym miejscu, możesz poczuć złość albo rozczarowanie. „Skoro było lepiej, czemu wróciło?” To jest pytanie, które często oznacza, że w twojej głowie poprawa urastała do gwarancji.

W rzeczywistości to działa inaczej. Dziecko rośnie, zmienia się, czasem potrzebuje znów dopasowania. Ty też się zmieniasz. Nawroty trudności bywają sygnałem, że pojawił się nowy etap, a nie że wszystko się zawaliło. Czasem to również sygnał medyczny i wtedy trzeba reagować, ale w sposób spokojny, krok po kroku.

Pomaga mi wtedy wrócić do obserwacji i do współpracy z drugim dorosłym. Czasem nawet do tego samego lekarza lub specjalisty, jeśli wcześniej dostaliśmy pomoc. Bo jeśli twoja rodzina już raz wyszła z trudnego miejsca, masz w pamięci ścieżkę. Nie musisz wymyślać jej od zera.

I jest jeszcze jeden element. W chwilach nawrotu trudności nie próbuję „naprawiać” relacji z dzieckiem poprzez dodatkową kontrolę. Zamiast tego trzymam się bliskości i rutyny. Rutyna uspokaja nie tylko dziecko. Uspokaja także dorosłego.

Małe radości, które nie są „nagrodą”, tylko narzędziem

Kiedy cierpienie jest intensywne, łatwo myśleć, że radość przychodzi dopiero wtedy, gdy problem zniknie. U mnie radość pojawiła się wcześniej niż ulga w pełnym sensie, ale w innej formie. To nie były wielkie chwile. Raczej krótki kontakt wzrokowy, odrobina śmiechu w ciągu dnia, fakt że dziecko przez minutę przestało płakać i spojrzało na mnie tak, jakby „mnie widziało”.

Takie momenty są narzędziem przetrwania. Kiedy je zauważasz, twoje ciało dostaje sygnał, że świat nie jest wyłącznie zagrożeniem. To nie jest cukierkowe podejście. To psychofizjologia, prosta i konkretna: układ nerwowy uczy się na podstawie tego, co obserwuje.

Ja dbałam o te mikromomenty, ale bez udawania, że wszystko jest dobrze. Po prostu mówiłam sobie: „W porządku, to nie rozwiązuje całego problemu, ale daje energię na kolejny krok”.

Opowieść, która kończy się inaczej, niż się zaczyna

Jeśli próbujesz sobie wyobrazić mój „happy end”, to może cię rozczaruję, bo nie ma jednej sceny z głośnym „koniec”. Jest za to seria drobnych zmian, które w pewnym momencie złożyły się w poczucie, że powietrze wróciło do płuc.

Kiedy patrzę wstecz, widzę, że największa zmiana nie dotyczyła dziecka. Oczywiście, dziecko zmieniało się, dojrzewało, uczyło regulacji. Ale ja nauczyłam się reagować inaczej. Nauczyłam się prosić. Nauczyłam się nie porzucać siebie. Nauczyłam się, że cierpienie nie musi być dowodem beznadziei, może być sygnałem, że potrzebujesz wsparcia, zmiany strategii i czasu.

Wciąż pamiętam te nocy, kiedy myślałam, że „to już koniec” w sensie psychicznym, że nie dam rady. A jednak dałam radę. Nie w heroiczny sposób, tylko w ludzkim. Krok po kroku, z przerwami, z rozmową, czasem z bezradnością, którą trzeba było udźwignąć.

Jeśli jesteś teraz w środku, jeśli czujesz, że cierpienie się nie kończy, mam jedną myśl, którą chciałabym zostawić ci jak latarkę w kieszeni. Koniec często przychodzi po tym, jak przestajesz walczyć w pojedynkę i zaczynasz budować plan na najbliższy dzień, nie na całe życie. Nie musisz przewidzieć przyszłości. Wystarczy, że zrobisz kolejny sensowny ruch. A potem następny. I dopiero po czasie okazuje się, że pętla rozluźniła się na tyle, by znów złapać oddech.